

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

נצבים (חלק יד — שיחה ב)

יוצא-לאור למחזור הראשון מלימוד הלוקטי שיחות
שבוע פרשת נצבים-וילך, יז-כג אלול, ה'תש"פ (ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים לבריאה

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

נצבים ב

אבל עפ"ו צלה"ב:

(א) מנ"ל לרש"י, בפשוטו של מקרא, שנתגיררו? דלכאורה, אדרכה: כשם שמוכן הכרחו של רש"י שה"חוטבי עצים וכו'" אינם מבני ישראל מדחלקם הכתוב בסוג בפ"ע ולא נכללו ב"כל איש ישראל"⁸, כן מוכח, לכאורה, שאינם גרים, מאחר שגרים כבר חשיב לפני זה "גרך אשר בקרב מחניך"⁹, וכמפורש בפרש"י עצמו בגמרא: "מדקרינהו לחוטבי עצים באנפיהו ש"מ לאו בכלל ישראל נינהו ולא בכלל גרים כו"ו".

(ב) מהי כוונת רש"י בכתבו "מלמד (שבאו כנענים כו)" ולא קאמר: "כנענים באו להתגייר וכו"ו"?

(ג) למה מעתיק (בהראי' ממש"כ ביהושע, ויעשו גם המה") גם תיבת "בערמה" – הרי גם בלעדה מובנת וברורה ראייתו?

ב. הביאור בכלל זה:

בפשוטו של מקרא מוכח ש"חוטב

א. רש"י בפירושו עה"פ¹, "טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך מחוטב עציך עד שואב מימך", מעתיק התיבות "מחוטב עציך" ומפרש: "מלמד שבאו כנענים להתגייר בימי משה כדרך שבאו גבעונים בימי יהושע, וזהו האמור בגבעונים² ויעשו גם המה בערמה, ונתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים".

וכתבו המפרשים³ שכוונת רש"י היא כמ"ש בתנחומא "מלמד שבאו הגבעונים אצל משה ולא קבלן⁴ שנאמר ויעשו גם המה בערמה וגו' מהו גם המה ללמדך שבאו אצל משה ולא קבלן", היינו⁵ שכפועל לא כרת משה עמהם ברית, אלא ש"נתנם משה – מיד – חוטבי עצים ושואבי מים"; והיינו, שנשאר עבדים לבני⁶.

אמנם מזה שרש"י מוסיף (על התנחומא) "שבאו כנענים) להתגייר", ומשמית (הכתוב בתנחומא) שלא קבלן משה, מוכח⁷ שלשית רש"י (בפשוטו של מקרא) קבלן משה ונתגיירו בפועל.

(1) פרשתנו כטי, י. וראה תנחומא כאן. ילקו"ש עה"פ.

(2) יהושע ט, ד.

(3) רא"ם. שפ"ח. ועוד. וראה רמב"ן עה"פ.

(4) ראה עץ יוסף שם שכן הגירסא הנכונה. וכה"ה הגירסא בילקו"ש.

(5) ראה עץ יוסף שם.

(6) וכמו שפרש"י ביבמות (עט, א ד"ה מחוטב).

(7) ואין לומר שהכוונה שרק "באו כו' להתגייר", אבל בפועל לא התגיירו – כי א"כ הוספת תיבת "להתגייר" מיותרת לגמרי!

(8) משא"כ "טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך" שלא נכללו ב"כל איש (ולא אשה וטרף) ישראל" (ולא גרים*).

(9) במשכיל לדוד כתב שזהו גופא הכרחו של רש"י "שבאו כנענים וכו"ו" – אבל זה מתאים לומר רק לפי המפרשים ששית רש"י היא שכפועל לא נתגיירו, אבל ע"פ מש"כ בפנים ששית רש"י היא שנתגיירו בפועל, הרי הקושיא שבפנים היא על רש"י.

(* כי גם ע"ד הפשט ישנו חילוק בין בן ישראל לגר, כדמוכח מזה שבכו"כ מצות מפרטת התורה שגם הגרים חייבים בזה. וראה צפעי"נ עה"פ.

בכור בארץ מצרים מבכור פרעה היושב על כסאו עד בכור השפחה, שהם פרטיו של „כל בכור בארץ מצרים“ הנאמר לפני¹³, „הגנבה משור עד חמור עד שה“¹⁴. ועוד.

אלא שלפי¹² קשה: למה מפרטת התורה דוקא גרים אלו ומוציאתם מכלל „גרך אשר בקרב מחניך“ – דפשיטא דאין קס"ד להוציאם מן הכלל מפני שהתעסקו בעבודות (קשות) אלו?! ובהכרח לומר שבענין היותם גרים הם בסוג נפרד מ„גרך“ (סתם). ומובן ג"כ שסוג נפרד זה בגרים – נתחדש (בסיבת איזה מאורע שאירע) בזמן הסמוך לאמירת משה „אתם נצבים וגו'“ – דאל"כ, הו"ל לפרט בתורה דין סוג זה של גרים בכ"מ לפני¹³ שנזכרו גרים בתורה?

לכן מפרש רש"י, דמכיון שמצינו „חבר במקרא“ לגרים מסוג מיוחד ביהושע, מסתבר שסוג המיוחד שהי' בימי משה היו כמותם – היינו שסיבת הגירות שלהם היתה כעין הסיבה שהביאה להגירות המיוחדת בימי

עציר עד שואב מימך“ הם חלק מעם ישראל, כי הרי תומ"י מפרש הכוונה של כל „אתם“ ה„נצבים“ (שבהם כלולים כל הסוגים הנמנים בקרא) שהיא „לעברך בברית ה' אלקיך ובאלתו אשר ה"א כורת עמך היום וגו'“, היינו ברית לקיום המצות – ומזה מוכח שה„חוטבי עצים וגו'“ או שהם בכלל בנ"י או שהם בכלל גרים, דאל"כ (אלא שהם עבדים וכיו"ב) אין להם שייכות – ע"פ דרך הפשט¹⁰ – לעבור בברית של כל המצות.

וכיון שכך, מסתבר שהנם בכלל גרים: א) מהצד השה שבהם בל' הכתוב: סוגים אלו „וגרך אשר בקרב מחניך, מחוטב עציר עד שואב מימך“ נאמרו כולם בל' יחיד, משא"כ הסוגים שנמנו לפני¹³ שבאו בל' רבים. ב) מסגנון ה' „מחוטב עציר“ עד (שואב מימך)“ מוכח שממשיך בזה לפרש פרטים במ"ש לפני¹³ „וגרך אשר בקרב מחניך“ (דאם לא כן, אלא שהם סוגים בפני עצמם לגמרי, הו"ל בלישנא ככהנהו דלעיל: „חוטב עציר ושואב מימך“¹¹), וע"ד מ"ש¹²: „כל

13) אבל אינו דומה ממש, כי: א) שם הרי חושב הסוג היותר חשוב והסוג היותר פחות, וכוונתו לכלול בזה גם כל הסוגים שבנתיים, משא"כ כאן. [לכאורה גם כאן י"ל „מן הראשון שבחוטבים עד האחרון שבשואבים“ (ספורנו כאן. וראה גם משכיל לדוד כאן), אבל לפ"ז גם גבי „ראשיכם גו' הו"ל בתוס' „מ' .. עד ..“ – שהרי בודאי גם בסוגים אלה יש ראשון ואחרון]. ב) שם הרי כלול ב'מבכור פרעה .. עד בכור וגו'“ כל הבכורים, משא"כ כאן הרי ישנם עוד גרים (הנכללים ב„וגרך אשר בקרב מחניך“) חוץ מאלו.

14) שמות כב, ג.

10) על דרך ההלכה ראה בארוכה בצפע"נ הנ"ל, ובהסמך שם.

11) אף שמצינו כעין זה: „מאי עד אשה* מעולל ועד יונק משור ועד שה מגמל ועד חמור“ (שמואל א טו, ג. וראה ספורנו כאן) – הרי שם כל הסוגים באו בתוספת מ"ם.

12) בא יא, ה.

* מזה מוכח דשייך לשון „מ .. עד“ אף שאין סוג אחר ביניהם, אבל צ"ל צד השווה ביניהם: איש ואשה – גדולים כו', גמל וחמור – בהמה טמאה.

מטעם זה מדייק רש"י בתחלת דיבורו, "למדנו שבאו כנעניים להתגייר בימי משה" וממשיך לבאר, "כדרך שבאו גבעונים בימי יהושע" – כלומר, שזה שהתורה מפרטת אותם בסוג שונה, כוונתה ללמדנו (לספר לנו) אשר באו כנעניים להתגייר בימי משה כו' (וכו"כ ענינים לא אמרה התורה במפורש, כ"א ברמז), וככל המאורעות המסופרים בתורה.

ומכיון שאין פשוט כ"כ, שבתכות ספורות אלו כוונת הכתוב לרמז על כללות מאורע ולפרטיו, לכן מוסיף רש"י: "וזהו האמור בגבעונים ויעשו גם המה". שמזה הוכחה שכבר הי' כגון דא, והיינו בימי משה, שבאו כנעניים להתגייר; וע"ד האמור כאן "חוטב עציץ ושואב מימיו" מפורש גם שם¹⁶ שנתנם יהושע לחוטבי עצים ושואבי מים – הרי מבין שני הפסוקים יחדיו מתברר אופנה המיוחד של גירות זו, ומבוארת הכוונה במ"ש "מחוטב עציץ וגו'".

אמנם יש עוד להקשות בזה: כשיראה התלמיד המסופר בגבעונים – שמצינו רש"י – ימצא הוכחה להיפך, שבימי משה לא הי' מאורע כזה – דאם נאמר שכבר באו כנעניים להתגייר בימי משה וכו', למה הביא

יהושע – זה שעמדו בני' לכבוש ארץ כנען – עד"ז בימי משה בזמן שעמדו בני' ליכנס לארץ כנען ע"מ לכבשה, באו אז הכנעניים להתגייר ולהיות בכלל ישראל. ולפי"ז מובן שבאו להתגייר ערב היכנסם לארץ כנען, ורק אז נתחדש סוג זה של גרים, ולכן נמנו ונתפרטו (רק) כאן כסוג בפ"ע.

אבל עדיין אי"מ: מאי נפק"מ מאיזה סיבה נתגיירו הרי סו"ס גרים הם ככל הגרים ולמה נמנו בסוג בפ"ע? ואין לומר שבא לשלול קס"ד לומר שאינם נכללים ב"גרך וגו'" – דאיזה טעם ישנו לקס"ד זו? דכי מפני "שבאו להתגייר בימי משה וכו'" יעלה על הדעת שאינם נכללים ב"גרך אשר בקרב מחניך"¹⁵?

(15) לכאורה הי' מקום לומר, שכנענים אף שנתגיירו, כנ"ל, חל עליהם איסור, ולא תחתן בם" (ואתחנן ז, ג), אף שאיסור ד"ולא תחי' כל נשמה" (שופטים כ, טז) לא חל עליהם, כפרש"י (שם, יח), "אם עשו תשובה והתגיירו אתה רשאי לקבלם" (וראה גו"א כאן).

[שעפ"ז מובן הא שהי' משה רשאי לקבלם – ונוסף ע"ז: ע"פ פשוטו של מקרא חל חיוב ד"ולא תחי' כל נשמה" רק כשקרב אל העיר להלחם עלי' (ראה בארוכה לעיל ע' 82 ובהנמסר שם), משא"כ בנדו"ד].

וכדמוכח לכאורה מזה שבנוגע "ולא תחתן בם" לא פרש"י דאם עשו תשובה כו' כמו שפי' בנוגע "ולא תחי' כל נשמה" שלאחריו (ואין לומר שסומך א"ע על מ"ש א"ח כ),

ועפ"ז הי' אפשר לתרץ שלכן נפרטו בפ"ע – לשלול קס"ד שלא נכללו ב"גרך וגו'" מפני שחל עליהם האיסור ד"ולא תחתן בם",

אבל אינו, כי ב"לא תחתן בם" לא הוצרך רש"י לפרשו: ב"ולא תחי' גו'" כתוב "למען אשר לא ילמדו וגו'", היינו שצ"ל ודאי שלא ילמדו גו'

ואפילו כשעשו תשובה כו' – מידי ספק לא יצא; משא"כ ב"ולא תחתן בם" כתוב "כי יסיר את בנך מאחרי וגו'", היינו שצ"ל ודאי שיסיר את בנך גו', ובעשו תשובה כו' הרי אפשר שיהי' גר צדק.

(16) יהושע ט, כא. כג. כז.

„ישכר“, יושבי אוהל וכאו"א בלימוד שלו בתורה, בקיום המצות ובעבודת התפלה, וא בודאי יש איסור של תערובות ה„רבות מחשבות“ שלו ותענוגי עוה"ז שלו. אבל „זבולון“, בעלי עסק בשעה שהוא עוסק בעניני „מסחר“, כולל באכילתו ושיתו וכו'²³, הרי בזה, מכיון שהוא מטפל בדברים גשמיים, צריך הוא להעזר ולהסתמך במחשבתו, ונוגע שיהי' בזה התענוג שלו, שזה ממשיך הצלחה „בכל אשר תעשה“.

וע"ז באה ההוראה בפרש"י „מלמד שבאו כנעניים להתגייר וכו' ונתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים“, שגם „כנעני“ (לפי הפי', „סוחר“²⁴), צ"ל עבודתו באופן של חוטבי עצים ושואבי מים, כנ"ל.

ואם יחזור ויטעון, שזוהי עבודה קשה ביותר – להגיע למדרגה אשר גם בעניניו הגשמיים צריך לסמוך ולבטוח לגמרי בהקב"ה ולא לערב בהם ממח' ותענוג שלו – עונה ומרמז רש"י „ונתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים“, שהכח ע"ז בא מצד בחי' משה שבכאו"א²⁵, ולגבי „משה“ (שכנשמת כאו"א מישראל) גם עבודה הנ"ל „מילתא זוטרתא היא“.

(משיחת ש"פ נצוי' תשכ"ט)

זה „וילונו כל העדה על הנשיאים“¹⁷ בימי יהושע? הרי עשו כהוגן, כמו שעשה משה; ועוד: הו"ל ליהושע לענות להם כן עשה משה?

וליישב זה מעתיק רש"י גם תיבת „(ויעשו גם המה) בערמה“ – משא"כ בימי משה „באו כנעניים להתגייר“ סתם¹⁸, בכוונה גלויה¹⁹, ואין ללמוד מהמאורע שבימי משה שגם יהושע הי' צריך לנהוג כן, ולכן וילונו כל העדה במאורע דגבעונים ולא יכול יהושע להשיב על טענתם שכן עשה משה.

ג. מה „ינה של תורה“ שבפרש"י דילן:

ידוע²⁰ פתגם אדמו"ר הזקן עה"פ „מחוטב עציך עד שואב מימך“, „עציך“ מלשון עצה, והכוונה שצריכים „לחטוב“ ולהסיר את „העצות“ שהן ה„רבות מחשבות בלב איש“²¹; ו„שואב מימך“, הכוונה שצריכים לשאוב את ה„מים המצמיחים כל מיני תענוג“²². אך אפשר ומישהו יטעון: התינח

(17) שם, ית.

(18) משכיל לדוד עה"פ. ודלא כהרא"ם ושפ"ח.

(19) ולהעיר שביהושע פרש"י: „כמו שעשו בני יעקב בערמה!“ ואולי אפ"ל דכיון „דגם המה“ כתוב באמצע – מפרש רש"י: (א) (כאן – הנוגע לכאן) דקאי אלפניו, דבגוף העשי' הי' „גם המה“, (ב) דקאי (גם) אלאחריו, דבאופן העשי' היו „גם המה“ ובמילא הוכרח לומר שזהו כבני יעקב. וצ"ע פרש"י תרומה כה, לד.

(20) היום יום ע' פט.

(21) משלי יט, כא.

(22) תניא פ"א.

(23) ראה רמב"ם הל' דעות רפ"ה.

(24) פרש"י וישב לה, ב. (ישע"י כג, ח) „כנעני נכבדי ארץ“; (הושע יב, ח) „כנען בידו מאזני מרמה“; (זכרי' יד, כא) „ולא יהי' עוד כנעני בבית ה' צבאות“. וראה תו"א ר"פ וישב.

(25) תניא פמ"ב.

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2020

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com